

Avrupa'da Sivil Toplum ve
Avrupa kurumları ile ilişkileri

I. AB'de sivil diyalogun rolü

1.1. Kurumsal tanımlamalar

“Devlet dışı aktörler” olarak da bilinen Sivil Toplum Örgütleri (STÖ): Ekonomik alanda faaliyet gösterenler ya da HDK'lar dahil olmak üzere toplumun hükümet ve kamu yönetimi dışında kalan belli başlı yapıları. STÖ'ler *bir dizi kuruluşu anlatmak için kullanılır; bunların arasında işgücü piyasası aktörleri (işçi sendikaları ve işveren kuruluşları- “sosyal taraflar”), kavramın katı tanımıyla sosyal taraf durumunda olmayan ancak sosyal ve ekonomik alanlardaki aktörleri temsil eden kuruluşlar (örneğin tüketici kuruluşları gibi), HDK'lar, TTÖ'ler (topluluk temelli örgütler; toplumda tabanda örgütlenen ve üyelerine göre hedeflere ulaşmaya çalışan örgütler. Örneğin gençlik kuruluşları, aile dernekleri, yurttaşların yerel ve belediye ile ilgili yaşama katıldıkları bütün kuruluşlar ve dinsel topluluklar).*

Hükümet Dışı Kuruluşlar (HDK'lar): Uluslararası kapsamda olmak üzere, insanları ortak bir amaç (yerel kalkınma, yardım ya da sosyal mücadeleler) doğrultusunda bir araya getiren ve hedefleri salt üyelerinin konumuyla sınırlı olmayan kuruluşlar.

HDK Ağı: Ağ (network) aynı ilgi alanlarını ve hedefleri paylayan üye kuruluşların aralarındaki iletişimi, bilgi ve deneyim alışverişini, işbirliğini ve bilinç geliştirme çalışmalarını, toplumu bilgilendirme çabalarını güçlendirmek üzere oluşturdukları bir örgütlenme olarak tanımlanır. Bir ağ içindeki üye kuruluşlar ortak ilgi alanlarını (gıda güvenliği, toplumsal cinsiyet, gençlik vb. gibi) ve/ya da ideolojik yakınlıkları (Hıristiyan dernekleri ağı gibi) gözetirler. “HDK ağı” deyimini çok sık kullanılabile, genel olarak buraya STÖ'ler de girer.

HDK Platformu: Kendi ortak ulusal/Avrupalı hukuki statüleri ve bu kimlikle bağlantılı ortak meşgaleleri olan farklı alanlardaki HDK'ların eşgüdümü için oluşturulan yapı. Burada da HDK sözcüğü STÖ'leri de kapsayan geniş anlamıyla alınmalıdır.

Avrupa'daki aracı kurumsal yapılanmalar:

Avrupa Ekonomik ve Sosyal Komitesi: Komisyonun ve Konseyin, sosyal politika dahil olmak üzere belirlenen alanlarda danışacağı istişare organı. Komiteye başka alanlarda da danışılabilir ve Komite gerekli gördüğü konularda kendi görüşlerini dile getirebilir. Komite üç gruptan oluşur: İşverenler, Çalışanlar ve Çeşitli Etkinlikler. Bunlardan üçüncüsünün, kendi çeşitliliğiyle sivil toplumu temsil ettiği varsayılır: Sendikalar, küçük ve orta boy işletmeler, esnaf ve sanatkar kuruluşları, tüketici kuruluşları, kadın kuruluşları, üniversite temsilcileri ve HDK'lar...

Parlamento: AB kurumları arasında en erişilebilir olanı sayılmaktadır. Parlamento, gayri resmi temaslar yoluyla alınan kararlarda olsun, Avrupa kurumlarının gündeminde yer alacak tartışma başlıklarında olsun Komisyon üzerinde ciddi bir etkide bulunabilir.

Bakanlar Konseyi: Avrupa kurumları arasında en güçlü olanı: STÖ'lerin ulaşması son derece güçtür.

Komisyon Genel Müdürlükleri: Dış İlişkiler, Kalkınma, İstihdam ve Sosyal Meseleler, Çevre vb. alanlarda.

Avrupa Konseyi: Avrupa Konseyi kıtanın en eski siyasal kuruluşudur. 1949 yılında oluşturulmuştur. Orta ve Doğu Avrupa'dan 21 ülke dahil olmak üzere 45 ülkeyi bir araya getirir. Avrupa Konseyi 25 ükeli Avrupa Birliği'nden farklıdır; ancak, önce Konsey üyesi olmadan AB'ye katılabilen hiçbir ülke yoktur.

Konseyin kuruluş amaçları şunlardır:

- İnsan haklarını, parlamenter demokrasiyi ve hukukun üstünlüğünü savunmak;
- Üye ülkelerin toplumsal ve hukuksal alanlardaki uygulamalarını standartlaştırmaya yönelik kıta ölçeğinde anlaşmalara gitmek;
- Ortak ve farklı kültürleri çapraz kesen değerlere dayalı bir Avrupa kimliği bilincini yaygınlaştırmak.

1989'dan bu yana Konseyin başlıca gündemini şunlar oluşturmaktadır:

- Avrupa'da komünizm sonrasında oluşan demokrasileri siyasal anlamda "demirleme" ve insan hakları açısından izleme;
- Orta ve Doğu Avrupa ülkelerine ekonomik reformlara koşut siyasal, hukuksal ve anayasal reformları gerçekleştirmelerinde yardımcı olma;
- İnsan hakları, yerel demokrasi, eğitim, kültür ve çevre gibi alanlarda know-how sağlama.

Konsey, bu amaçlar doğrultusunda anlaşma ve sözleşmeler hazırlayıp yürürlüğe koymaktadır. Bu anlaşma ve sözleşmelerin birçoğu üye olmayan ülkelere de açıktır. Konsey ayrıca belirli konularda politikalar geliştirilmesinde hükümetlere tavsiyelerde bulunmaktadır.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Avrupa Konseyi İnsan Hakları ve Temel Özgürlükleri Koruma Sözleşmesine taraf olan devlet sayısına eşit sayıda yargıçtan oluşmaktadır (halen Avrupa Konseyi'nin 44 üyesi vardır). Aynı ülkeden katılacak yargıç sayısına konulan herhangi bir sınırlama yoktur. Mahkemede yer alacak yargıçlar Avrupa Konseyi Parlamento Asamblesi tarafından 6 yıllık görev süresi için seçilmektedir. Sözleşmenin ihlali iddiasındaki taraf devletlerden herhangi biri (Devlet başvurusu) ya da bir kişi (bireysel başvuru) Strasbourg'daki mahkemeye başvurabilir.

1.2. Katılımcı demokrasi arayışı

Politikaların belirlenmesine katılım

Katılımcı demokrasinin temel ilkesi, ilgili bütün tarafların belirli politikaların belirlenmesinde yer almasıdır. Beklenen, farklı deneyimlere dayanan uzmanlıkların karşılıklı alışverişi sonucunda daha nitelikli politikalar geliştirilmesidir.

AB’de sivil toplum katılımına yönelik hukuksal çerçeve

Buna göre Komisyon *yasa tasarıları önermeden önce (sivil topluma) en geniş biçimde danışmalı ve uygun olduğu durumla bununla ilgili belgeleri yayınlamalıdır* (Amsterdam Anlaşması).

Ancak Avrupa yönetişimi ile ilgili Beyaz Rapor (2001) karşılıklı danışma ve diyalog kültürünü pekiştirici nitelikteki bu hükmün etkisini bir yerde sınırlamaktadır.

AB sistemi temsili demokrasiden oluştuğundan, ilgili taraflarla yapılan danışmalar, demokratik meşruiyet içinde işlev gören yasama organlarının usullerini ve kararlarını hiçbir biçimde ikame edemezler, en çok bunları tamamlarlar. Karar sorumluluğu yalnızca Parlamenta ve Konseye aittir.

Sivil toplumla meşruiyet edinme

Sivil toplumla danışma, ilgili tarafların ve en geniş anlamda kamuoyunun işin içine katılmasını ve sonunda bu kesimin desteğinin alınmasını öngörür. Bu durum Avrupa Komisyonu’nun etkinliklerini meşrulaştırır.

Genişleme sürecine aday ve giriş sürecindeki ülkelerin sivil toplumlarının da katılımı

Gelecekte üye olacak ülkelerin sivil toplumlarıyla diyalog ve karşılıklı bilgi alışverişi, Avrupa’nın genişlemesine ve yasal reformlara (sosyal ve ekonomik) destek sağlanmasını amaçlar.

Bir başka amaç da, Birliği dahil oluştan sonra sivil toplumu mevcut kurumlarla ve diğer ülkelerin sivil toplumlarıyla Avrupa’yı ilgilendiren meselelerde diyaloga hazırlamaktır.

1.3. STÖ’lerin Avrupa Komisyonu yapısı içindeki rolü

Diyalogu kolaylaştırıcı öğeler olarak STÖ’ler

Sivil toplum örgütleri genel anlamda politika diyalogları kurulmasında kolaylaştırıcı olarak önemli bir işlev görürler. Gerçekten de STÖ’ler şunları yapabilecek konumdadırlar:

- Farklı sosyal grupların ve taban örgütlenmelerinin bilgi ve deneyimlerinin Avrupa kurumlarına taşınması
- Güç durumundaki kesimlerin çıkarlarına gerekli özen ve saygının gösterilmesi için izleyicilik.

Uygulama aktörleri olarak STÖ’ler

HDK'lar, gelişmekte olan ülkelerde Stratejik Ülke Belgesi çerçevesindeki ya da Komisyon tarafından belirlenen coğrafi ve sektörel öncelikler doğrultusundaki AB projelerinin uygulanmasına yönelik AB teklif çağrılarına yanıt verebilirler. Ayrıca, AB ortak finansman mekanizması çerçevesinde kendi finansman önerilerinde bulunabilirler.

Enformasyon kanalları olarak STÖ'ler

STÖ'ler AB politikaları konusundaki bilgilerin, bu politikaların etkilediği geniş bir kesime iletilmesinde yararlı kanallardır.

II. Avrupa HDK platform ve ağlarının kökenleri

2.1. Savaşın hemen sonrasındaki durum: BM çevresindeki ağ oluşumu

İlişki ağları önce Birleşmiş Milletlerin uzmanlaşmış bölümleri ile ilişkilerde sektörlere özgü uzmanlık geliştirme çabalarının bir parçası olarak gündeme gelmiştir.

BM bu amaçla başta İsviçre ve Avusturya olmak üzere Avrupa'da bir bölge ofisiyle çeşitli departmanlar oluşturmuştur. Çeşitli kategorilerdeki HDK'lar, ilgili BM programları üzerinde etkide bulunmak amacıyla kendi çalışma alanlarında örgütlenmişlerdir.

2.2. 60'lı yıllarda Avrupa Konseyi çevresindeki ağ oluşumları

- Konsey, “danışmanlık statüsü” oluşturarak HDK'ların rolünü resmen tanıdı (Konseyin amaçlarını paylaşan uluslararası kuruluşlar, Konseyin farklı organları ile yazılı ya da sözlü olarak iletişim kurabilirler. Bu kuruluşlar Parlamenter asamblesinin belirli toplantılarına yardımcı olabilirler. Bu statü daha aktif bir işbirliği amacıyla 2003 yılında değiştirilmiştir-katılımcı statü).

Konsey ile STÖ'ler arasındaki işbirliği, daha Avrupa yönelimli ilişki ağlarının oluşturulmasını özendirdi. Böylece çeşitli konulara ilişkin danışmaların etkisi ve verimi de artacaktı.

- Konseyin ulusal hükümetlerle doğrudan bağlantısı: iletişim ağlarıyla tanıtım-savunu kampanyaları için yeni imkanlar (özellikle İnsan Hakları alanında).

2.3. Avrupa kurumları çevresinde Avrupa ve ulusal platformlar oluşturulması Komisyon tarafından izlenen bir süreç

Farklı sektörlerdeki HDK'ların Avrupa düzeyindeki eşgüdümü 1970'lerde (1975-76) başlar. Bu yıllarda Komisyon, bir Avrupa kalkınma politikası geliştirilmesine atılmaları için Avrupa'daki 10 büyük HDK'ya çağrıda bulundu. Komisyonun keyfi tercihleri nedeniyle birçok HDK'nın durumdan hoşnutsuz olmalarına rağmen bu gayri resmi görüşmeler üç yıl sürdü. 1978 yılında az sayıda HDK temsil sorununu aşmak amacıyla federatif bir yapı oluşturmaya karar verdi. Böylece HDK'ların İrtibat Komitesi CLONG ortaya çıktı (bu kısaltma Fransızca “HDK'lar İrtibat Komitesi”nin baş harflerinden oluşmaktadır).

Komisyondun ön ayak olduğu süreçlerden biri de sosyal platformun oluşturulmasıdır (1995). Sosyal alandaki STÖ'ler ile HDK'lar Avrupa Sosyal Politikası Yeşil Raporu üzerinde çalışmak üzere bir araya geldiler (1993), bir STÖ/HDK Forumu oluşturdular ve bu forum da Platforma dönüştü.

Avrupa ölçeğindeki örgütlenmenin ulusal ölçeğe etkisi

İrtibat Komitesine etkin katılım, ulusal HDK'ların bu komitedeki etkilerini artıracak ortak konular belirlemek ve ulusal düzeydeki tanıtım-savunu çalışmalarını Avrupa ölçeğinde lobi yapan Komitenin çalışmalarıyla eşgüdümüne kavuşturmak için ülke ölçeğinde eşgüdümü gerektirmektedir.

Kimi ülkeler halen ülke ölçeğinde lobi ve üyelere yönelik hizmetler için yapılar oluşturmuşken (Belçika ve Hollanda), diğer ülkeler İrtibat Komitesine etkin katılım için gerekli ülke ölçeği eşgüdümünden yoksundur (örneğin Fransa gibi). 70'lerin sonuna gelindiğinde ise, çoğunluğu CLONG modelinde olmak üzere bütün Avrupa ülkeleri kendi ulusal platformlarını oluşturmuşlardı.

2.4. Ağların ve HDK platformu İrtibat Komitesinin Avrupa HDK'ları Yardım ve Kalkınma Konfederasyonu (CONCORD) ile 2003 yılında birleşmeleri

HDK'ların lobi kampanyalarının CLONG aracılığıyla AB politikaları üzerindeki olumlu etkileri gözlenirken (örneğin ABD'nin karşıtlığına rağmen Sandinist Nikaragua ve Küba ile yapılan işbirliği anlaşmaları ve Güney Afrika'daki ırkçı rejime yaptırım uygulanması gibi) aşağıda örneklenen örgütsel zaafılar da söz konusuydu:

- CLONG ile farklı ağlar arasında eşgüdüm bulunmaması yüzünden Cotonou, İnsan Hakları, Gıda Güvenliği ve DTÖ gibi belirli başlıklarda yürütülen tanıtım-savunu çalışmalarının yeterince etkili olamaması.
- Büyük HDK'ların hem CLONG hem de ağlarda çifte temsili.
- Lobi çalışmalarını kritik hale getiren bir etmen olarak CLONG'un AB'ye finansal bağımlılığı (finansmanın yüzde 80'i).
- Üye aidatlarının bir bölümünün ulusal çalışmalar nedeniyle ülkelere geri dönmeye sonucunda AB'ye mali bağımlılığın artması.
- 2003 krizi: Komisyon denetçilerinin hesaplarda olumsuz uygulamalara tanık olması ve Komisyonun İrtibat Komitesini finanse etmekten vazgeçmesi.
- Böylece 2003 yılında yeni bir platform modeli oluşturulması: CONCORD (HDK ulusal platformları ve ağları dahil).

III. HDK platformları ve ağlarının yapısı ve misyonu

3.1. Ulusal platformlar

Misyon

Hükümet karşısında sivil toplumu temsil etme

Üye kuruluşları bilgilendirme ve teknik danışmanlık (ulusal ya da Avrupa ölçeği finansman konularında)

Kalkınma eğitimi: gelişmekte olan ülkelerdeki durum konusunda ülkedeki bilinç ve duyarlılık düzeyini geliştirecek etkinlikler (kimi platformlar)
Güneydeki etkinlikler (kimi platformlar)

Yapı

Platformların büyüklüğü değişmektedir. Kimilerinin 100'den fazla üyesi vardır (Finlandiya'daki KEPA, İsveç'teki SYD gibi). Diğerlerinde üye sayısı daha azdır (İrlanda'daki Dochas'ın 33, Avusturya'daki AGEZ'in 29).

Etkinlikler ve stratejik yönetimden bir kurul (İcra organı başkanı ve ya da başkan yönetiminde) sorumludur.

Yönetim Kurulu Genel Kurul kararlarının uygulanması ve izlenmesiyle görevli seçilmiş kişilerden oluşur.

Sekreteryaya platform etkinliklerinin günlük olarak yönetiminden sorumludur.

Finansman

Üye ödentileri ve hükümetin yardımları.

Tipik kayıt ölçütleri

- Hukuki statü
- Ülkede kurulu olma
- Kar amacı gütmeme
- Belirli bir sayıda ulusal direktör görevlendirme
- Yıl olarak asgari bir süre faaliyette olma
- Kalkınmayı başlıca odak alma
- Kimi durumlarda özel fon toplama
- Genel kurul, yönetim kurulu ve yönetim kurulu başkanlığı gibi organlara sahip olma.

3.2. Avrupa ağıları

Misyon

Avrupa'daki kurumların kendi alanlarında daha gelişkin politikalar izlemelerini sağlayacak lobi faaliyetleri

Üyeleri ilgilendiren konularda düşünce üretmek
Farklı Avrupa ülkelerinde kendi faaliyet alanlarına ilişkin bilgi toplamak
Üyelerine proje belirleme, planlama, teklif verme, program geliştirme ve uygulama konularında destek vermek.

Bu hedefler arasındaki denge farklı ağlara göre farklılık gösterir. Başlıca görev lobi yapmak olanlar genellikle daha çok sayıda kişi çalıştırır ve merkezleri Brüksel'dedir.

Yapı

Kurul: genellikle, Başkan, Yönetim Kurulu Başkanı ve Saymandan oluşur.

Üye temsilcileri Genel Kurulu: stratejik kararlar alma ve temel yönelimleri belirleme. Genellikle her yıl yapılan Genel Kurul toplantılarının kimileri, Avrupa Komisyonu ve CONCORD gibi gözlemcilere de açıktır.

Yönlendirme Komitesi: genellikle, Genel Kurul tarafından seçilen 15 kişiden oluşur. Genel Kurul kararlarının uygulanması ve izlenmesinden sorumlu bu Komite yılda 3-4 kere toplanır. Genel uygulamaya göre her ülkeden bir yönetici görev alır.

Kimi ağlarda, yönlendirme komitesi tarafından seçilen ve personel işlerinden sorumlu bir Yürütme Kurulu da vardır.

Kimi ağlarda da belirli konularla ilgilenen çalışma grupları bulunur.

Sekreteryaya: Brüksel'deki 3-6 kişiden oluşur.

Ağ Kategorileri

Profesyonel ağların amacı üyelerinin çıkarlarını kollamaktır.

HDK ağları, HDK'ları faaliyet alanlarına göre gruplandırır:

- Kiliseler temelindeki ağlar (Protestan APRODEV, Katolik CIDSE)
- Kalkınmayla ilgili Gönüllü Kuruluşlar Ağı (EUROSTEP)
- Acil Durum ve İnsani Yardımlarla ilgili HDK'lar ağı (EuronAid)
- Kadın Ağları (WIDE)
- Tüketici ağları
- Aşağıda örnekleri verilen özel başlıklarla ilgili ağlar:

Yaşlılar

Aile konuları

Sosyal hizmetler (Caritas)

Sosyal politika

Çocukların esenliği

İnsan hakları

Sağlık

Mülteciler ve göçmenler

İşsizlik

Çevre koruma, vb.

Finansman

Çeşitli ağlar belirli projeler için Komisyondan finansman yardımı alır.

Birçok ağ finansman açısından üye ödentilerine, kimileri de vakıflardan ya da araştırma kuruluşlarından gelen hibelere dayanır.

Az sayıdaki ağın finansmanı bütünüyle Komisyon tarafından sağlanır. Bunlar, genellikle yoksullukla mücadele alanında faaliyet gösterenlerdir.

Kayıt ölçütleri

Üyelik, tüzel kişiliğe sahip olup ağların amaç ve hedeflerine katkıda bulunmak isteyen Avrupalı kar amacı gütmeyen kuruluşlara açıktır.

Kimi ağlar da, Avrupalı olmayan kuruluşların da katılımına imkan sağlayan bir yapıya sahiptir.

Kimileri de her ülkenin yalnızca tek bir kuruluş tarafından temsilinde ısrarlıdır.

3.3. Yardım ve Kalkınma için Avrupa HDK Konfederasyonu (CONCORD)

Misyon

CONCORD'un hedefleri şunlardır:

- Kalkınma ve insani konularda siyasal tartışmaları ve politikaları Avrupa ölçeğinde etkilemek üzere HDK'lar arasında eşgüdüm ve işbirliğini sağlamak.
- AB'nin ve üye ülkelerin stratejik ortakları olarak Avrupalı HDK'ların meşruiyetini pekiştirmek ve siyasal çıkarlarını kollamak.
- AB kurumlarına istikrarlı ve nitelikli erişimi sağlamak.
- HDK'ların çalışmalarını, özellikle Güneydeki sivil toplumla ilişkiler açısından geliştirmek ve ilerletmek
- Ortaklaşma, işbirliği ve danışma temelinde yeni sinerjiler oluşturarak HDK'larda kapasite geliştirilmesine katkıda bulunmak.

Üyelik

Şu anda 1200'den fazla Kalkınma ve Yardım HDK'sını temsil eden 34 kuruluş.

Ulusal Platformlar	Ağlar
İspanyol Platformu	Action Aid (yoksullukla mücadele alanında çalışan kalkınma kuruluşları ağı)
Çek Platformu	Adra (Uluslararası İlerici Kalkınma ve Yardım Kuruluşu)
Alman Platformu	Aprodev (Kalkınmayla İlgili Dünya Kiliseler Konseyi)
İrlanda Platformu	Caritas (Katolik yardım kuruluşları ağı)
İtalyan Platformu	Cidse (Avrupa ve Kuzey Amerika'daki 15 Katolik kalkınma kuruluşunun ittifakı)
İngiliz Platformu	EU-CORD (Yardım ve Kalkınma için Hıristiyan Kuruluşları)
Hollanda Platformu	EURODAD (Avrupa Borç ve Kalkınma Ağı)
Avusturya Platformu	EURONAIID (Avrupa Gıda Yardımları ve Gıda Güvenliği HDK'ları Ağı)
Portekiz Platformu	
Fin Platformu	
Lüksembourg Platformu	
Malta Platformu	
Fransız Platformu	
Slovak Platformu	

Belçika Platformu Danimarka Platformu Yunan Platformu İsveç Platformu	EUROSTEP (Avrupa'nın önde gelen 22 kalkınma HDK'sı tarafından oluşturulan ağ) Forum (Avrupa'da kalkınma HDK'ları ağı) IPPF (Uluslararası Planlı Ana-Babalık Federasyonu) Plan (çocuklarla ilgili konularda uzmanlaşan ağ) Save the Children (Çocuk haklarını koruma alanında faaliyet gösteren 29 ülkeden kuruluşlar arasındaki ittifak) Solidar (Sosyal ve ekonomik adalet alanında faaliyet gösteren HDK'ların uluslar arası ittifakı) Terre des Hommes (çocuk koruma alanında faaliyet gösteren 10 bağımsız kuruluş) World Vision (başta çocuklar olmak üzere halkın esenliği için faaliyet gösteren Hıristiyan yardım ve kalkınma kuruluşları)

Yapı

Genel Kurul (bütün üye kuruluşlar) yıllık bütçenin onaylanması, yeni üye kabulü vb. alanlarda resmi kararlar almak üzere yılda bir kez toplanır.

Kurul: En fazla üç yıl görev yapmak üzere seçilen 10 üyeden oluşur. Kurul, öncelikli konuların ele alınmasını, konfederasyonun bütün üyelerinin alacakları ortak tutumun belirlenmesini sağlamaktan sorumludur.

Danışma grubu: CONCORD'la birlikte üniversiteler, araştırma kuruluşları, STÖ'ler ve Avrupa kurumlarından azami 10 Avrupalı üyeden oluşur. Bu grup, düşünce üretir, CONCORD'un önceliklerine ilişkin öngörülerde bulunur, HDK'lara ve kalkınma konularına ilişkin orta ve uzun dönemli belirlemeler yapar. Çalışmalarında CONCORD'dan yardım isteyebilir.

Çalışma Grupları:

- **Temel Gruplar: Bunlar, öncelikli alanlara ilişkin çalışmalar yaparlar:**

- **Kalkınma ve yardımların finansmanı**

Amaç: Kalkınma ve yardım politikalarına ilişkin siyasal tartışmaları ve geliştirilecek politikaları Avrupa düzeyinde etkilemek, stratejik ortaklar olarak Avrupa HDK'larının meşruiyetini pekiştirmek ve çıkarlarını kollamak ve Avrupa'daki finansman araçlarına kalıcı erişim sağlamak.

- **Başkanlık Grubu**

Amaç: Kalkınma işbirliğini AB gündemindeki önceliklerden biri olarak süreklileştirmek; Avrupa kamuoyunu ve hükümetleri kalkınma politikaları konusunda bilgilendirip duyarlı hale getirmek.

- **Kalkınma ve Eğitim Forumu**

Amaç: HDK faaliyetlerinin, Avrupa'da eğitim ve kalkınma küresel gündemiyle ilişkilendirilmesi, eğitim ve kalkınma alanındaki kuruluşlarla ittifakın güçlendirilmesi ve sosyal adaletle ilgili kampanyalar yürütülmesi.

• **Tematik Gruplar:**

Genişleme Grubu
Gıda Güvenliği Grubu
Cotonou Grubu
Ticaret Grubu
Kalkınma Finansmanı Grubu
İnsani Yardım Grubu

• **Ad hoc Gruplar**

Sözleşme Grubu
Devlet Dışı Aktörler Grubu
EC bütçe ve rasyonalizasyon grubu

- **Çağrıcılar Forumu:** Concord Çalışma Gruplarından her birini en az bir kişi temsil eder. Forum yılda üç kez toplanarak çalışma grupları ile diğer CONCORD organları arasındaki eşgüdüm ve iletişimi kolaylaştırır.

Sekreteryaya çalışma gruplarının çalışmalarını izler, üyelerini bu çalışmalar ve Avrupa'daki gelişmeler hakkında bilgilendirir. Sekreteryaya ayrıca Konfederasyonun idari ve mali işleriyle ilgilenir (Brüksel'dedir, 8 kişi çalışır).

Kurul ve çalışma grupları AB kurumları ile doğrudan diyalog içindedir.

Bugünkü başlıca etkinlikleri ve öncelikleri:

- Üye Devletleri aktif biçimde izleyerek GSUH'larının % 0.7'sini kalkınma yardımları olarak kullanma taahhütlerine uymalarını sağlar
- Kuzeydeki kalkınma kuruluşlarının Güneydekilere yardımcı olarak kapasitelerini geliştirip pekiştirmelerini sağlar
- Avrupa kurumları ile ciddi ortaklıklar oluşturarak, kalkınma işbirliği çerçevesindeki konularda sistematik bir görüş alışverişi yapılmasını sağlar
- Kalkınma HDK'larının meşruiyetini ve temsil kabiliyetlerini geliştirecek mekanizmalar oluşturur
- Genişleme süreci ve yönetim reformları konularında Avrupa'nın Güneye yönelik sorumluluklarını yerine getirmesine çalışır.

Finansman

CONCORD finansmanının % 75'ini Avrupa Komisyonundan (hibeler), % 25'ini de üyelerinden sağlar. CONCORD yardım için her yıl Avrupa Komisyonuna başvurur. Komisyonun finansman katkısının her yıl % 5 oranında azaltılması öngörülmektedir.

Kayıt ölçütleri

Bütün üyelerin aşağıdaki ölçütleri tutturmaları gerekir:

1. AB ya da EFTA (Avrupa Serbest Ticaret Birliği) üyesi ya da giriş sürecindeki bir ülkede kar amacı gütmeyen tüzel kişilik olarak kayıtlı olmak ya da kayıt sürecini başlatmış olmak.
2. Avrupa kalkınma işbirliği ve/ya da gelişmekte olan ülkelere insani yardımlara odaklanan bir amaçla faaliyette bulunmak.
3. Topluluğun hedeflerini benimsemiş olmak.
4. HDK sivil toplum kesimini temsil etmek.
5. Açık ve demokratik bir yönetim yapısına sahip olmak.
6. Hesaplarının saydam olmasını sağlamak.

Ulusal Platform üyeliğine belirli bir ülkedeki HDK topluluğunu temsil eden tek bir ulusal kuruluş sahip olabilir.

3 ölçüt (üye sayısı, alınan ödentiler ve çalıştırılan personel) gözetilerek 5 kategoride üyelik statüsü oluşturulmuştur. Üye ödentileri ve oy hakları kategorilere göre değişmektedir.

IV. Avrupa Kurumları ile İlişkili Sivil Toplum Örgütleri

4.1. Halihazırdaki başlıca istişare süreçleri

Genel istişare mekanizmaları yoktur; her bölüm bu alanda kendi mekanizmalarına sahiptir.

Kapsamı geniş (bütün ülkeleri ilgilendiren;) konularda makro-politika düzeyinde diyalog

Kalkınma

- Kalkınma Komiserliği ile Avrupa ağları ve HDK'lar arasında düzenli aralıklarla yapılan toplantılar.
- CONCORD ile ilgili konularda ya da coğrafi alanlarda kalkınma çalışmaları yürütenler arasında düzenli temaslar.

CONCORD bu diyaloglardan memnun olduğunu belirtmekle birlikte, bu temasların sonuçlarının Komisyon içindeki ilgili birimlerce nasıl ele alındığı konusunda herhangi bir belirginlik bulunmamasından kaygılıdır.

Dış ilişkiler

- CONCORD'a göre bu alandaki temaslar çok sınırlıdır

- Önemli zirvelerde sivil toplumla geniş kapsamlı forumlar biçiminde yapılan istişareler.

Bu forumların Dış İlişkiler alanındaki etkileri belirsizdir ve toplantıların sonuçlarının takibi konusunda belirsizlik vardır.

Ticaret

- Sivil Toplum Temas Grubu: DTÖ görüşmelerine özel olarak yoğunlaşmak üzere ticaret politikaları konusunda AB görevlileri ile düzenli toplantılar.

CONCORD'a göre bu toplantılar genellikle bilgilendirme içeriği taşımaktadır ve sivil toplum temsilcilerinin sağladıkları girdilerin nasıl kullanıldığı belli değildir.

İstihdam ve Sosyal İşler Genel Müdürlükleri

İstihdam ve Sosyal İşler Genel Müdürlükleri ile Avrupa Sosyal Platformu arasında iki yılda bir yapılan toplantılar.

ACP-EU Ortak Kurumları

AB'den 4 sivil toplum gözlemcisi ile ACP ülkelerinden 4 temsilci Ortak Parlamento Asamblesine katılır.

Sektörel, yatay ya da bölgesel ve ulusal politika ve programların resmi görevliler ile bir grup “uzman” HDK arasında ele alındığı orta düzey politika diyalogu

- Yapılandırılmış ve düzenli diyalog çok az
- Avrupa'nın en büyük çevre HDK'ları (Sekizler Grubu) ile DG Çevre Komiserliğinin çalışma programını ve HDK'larla ilişkileri ele almak üzere iki yılda bir yaptıkları toplantılar. Çevre GM ayrıca yılda iki kere “AB ve Aday Ülke HDK'ları Diyalogu” toplantıları düzenler
- Avrupa Demokrasi ve İnsan Hakları Girişimi ile bir grup uzman HDK arasındaki diyalog
- Euronaid Ağı, AIDCO, Kalkınma GM ve Delegasyonlar ile Gıda Yardımları ve Gıda Güvenliği arasında çeşitli düzeylerde gerçekleştirilen diyaloglar.

Toplumsal cinsiyet ve kadın gibi çapraz kesen konularda resmi tartışma için herhangi bir giriş kanalı yok. Zaman zaman yalnızca ad hoc nitelikte toplantılar gerçekleştirilir.

Finansman araçları ve bunların harekete geçirilmesi konusundaki diyalog

CONCORD (CONCORD Finansman Grubu) EuropAid'den EC görevlilerinin EC ortak finansman mekanizmasını tartışmak üzere yaptıkları toplantılar.

4.2. Tartışmalarda Avrupa Ekonomik ve Sosyal Komitesi'nin Rolü “Örgütlü sivil toplum evi?”

Komisyon, Avrupa kurumları ile STÖ'ler arasında bir aracı olarak gördüğü EESC'nin daha aktif bir rol üstlenmesini istemektedir. Bu işlev, Komisyon ile EESC arasında 2001 yılında gerçekleştirilen protokollerle daha da pekiştirilmiştir. Bu protokollere göre EESC Komisyon adına karşılıklı görüşmeleri düzenlemekle görevlidir. Böylece, Komisyonun stratejik öncelikleri çerçevesinde çapraz kesen konularda açıklayıcı görüşler istenir, Yeşil ve Beyaz Raporlar üzerinde sistematik bir istişare gerçekleştirilir. Aynı protokollerde ayrıca ad hoc işbirliği, oturum, ortak konferans ve diğer faaliyetlerin artırılması öngörülmektedir.

EESC istişare süreci için seçilebilirlik ölçütleri geliştirmiştir. Bu görüşmelerde yer alabilecek bir Avrupa kuruluşunun (i) Topluluk düzeyinde kalıcılık taşıması, (ii) üyelerinin uzmanlık alanlarına doğrudan ulaşım hızlı ve yapıcı bir istişare süreci gerçekleştirebilecek durumda olması, (iii) Avrupa topluluğunun çıkarlarıyla uyumlu genel ilgi alanlarına sahip olması, (iv) AB üyesi ülkelerin çoğunda üye kuruluşlara sahip olması, (v) Üye Devlet düzeyinde tanınan organlardan oluşması, (vi) kendi organları dışındaki talimatlara bağımlı olmayan, bağımsız bir yapı taşıması, (vii) özellikle mali alanda ve karar verme mekanizmaları açısından saydamlık taşıması gerekmektedir. Bu durumda, seçilebilirlik taşıyanlar yalnızca önemli HDK'lar, Avrupa HDK Ağları ve CONCORD'dur.

HDK'lar EESC'nin sivil toplumu temsil etme iddiasına karşı çıkmakta ve bu kuruluşun III. Grubunda sivil toplumun yeterince temsilini sağlayacak reformlar yapılmasını istemektedir. Bugünkü durumda grubun 60 kadar üyesinden yalnızca dörtte biri yalnızca belirli tür HDK'ları doğrudan ya da dolaylı biçimde temsil etmektedir.

HDK'lar, kendileri ile ilgili GM arasında bir ya da daha fazla kurumsal katmanın yer almasından kaygılıdır.

HDK'lara göre EESC'nin daha çok kolaylaştırıcı olarak işlev görmesi, HDK'ların başındaki başlıca kurum gibi davranmak yerine diğer Avrupa kurumları ile diyalogu geliştirmesi gerekmektedir.

4.3. Komisyon tarafından istişare için belirlenen genel ilkeler ve asgari standartlar

2002 yılı Aralık ayında çıkartılan bu belge, AB istişare sürecinin düzene bağlanmasını sağlayacak ilk adım olarak HDK'lar tarafından memnuniyetle karşılanmıştır.

Genel İlkeler istişare sürecinde genellikle kabul gören olumlu uygulamalarla ilgilidir.

Katılım: Komisyonun AB politikaları geliştirip uygularken kapsayıcı bir yaklaşım sergilemesi gerekmektedir ve bu da belli başlı politika girişimleri konusunda mümkün olduğunca geniş bir çevrenin görüşünü alma anlamına gelmektedir.

Açıklık ve hesap verebilirlik: İdare ve politika geliştirme süreci dışardan görülebilmelidir. Hangi konular üzerinde durulduğu, istişare için hangi mekanizmalara başvurulduğu, kime danışıldığı ve politika geliştirilirken nelerin neden etkide bulunduğunu açık olmalıdır.

Etkililik: İstişare süreci mümkün olduğunca erken başlamalıdır. Dolayısıyla, ilgili taraflar politika geliştirme sürecine, amaçların, yöntemlerin, göstergelerin ve politikanın genel özetinin belirlenmesinde etkili olabilecekleri bir aşamada katılmaları gerekir.

Tutarlılık: Komisyon, ilgili bölümünün istişare sürecini tutarlı ve saydam biçimde yürütmesini sağlayacaktır. İstişare süreçlerinde geri bildirim, değerlendirme ve gözden geçirme mekanizmaları da yer alacaktır.

Asgari standartlar

İstişare sürecinin içeriğinin net olması: (İstişare süreciyle ilgili her tür iletişim net ve öznlü olmalı, tepkileri kolaylaştırmak üzere gerekli bütün bilgileri içermelidir).

Hedef gruplar: Komisyon bir istişare sürecindeki hedef grupları belirlerken ilgili gruplara görüşlerini ifade etme fırsatı tanımalıdır. Sürecin eşitlikçi olabilmesi için aşağıdaki kesimlerin istişare sürecinde yer alabilmeleri gerekir:

- ilgili politikadan etkilenecek olanlar,
- politikanın uygulanmasında yer alacaklar,
- belirli hedefleri açıklayarak politikayla ilgili olduklarını ortaya koyan organlar.

İstişare sürecindeki tarafları belirlerken Komisyonun aşağıdaki hususları da dikkate alması gerekir:

- izlenecek politikanın örneğin çevre ya da tüketiciler gibi daha geniş alanlar üzerindeki etkisi,
  - özel deneyim, uzmanlık ve teknik bilgi gereksinimi,
  - gerektiğinde örgütlü durumda olmayan çıkarların da dikkate alınması,
  - gerektiğinde sosyal ve ekonomik organların temsilcileri arasında uygun denge kurulması.
- kurumların (örneğin kiliseler ve dinsel topluluklar) ve belirli hedef grupların (örneğin kadınlar, yaşlılar, işsizler ya da etnik azınlıklar gibi) daha geniş tutulması.
  - Avrupa Birliği'ndeki ve üye olmayan ülkelerdeki kuruluşlar (aday ülkeler, gelişmekte olan ülkeler ya da Avrupa Birliği'nin ticaret yaptığı önemli ülkeler).

Uygun olduğunda Komisyon Avrupa düzeyinde örgütlü bulunan ilgili grupların katkılarını özendirir.

Hedef grup(lar) tanımı, EESC'nin tersine ulusal düzeydeki kuruluşları ve "örgütlenmemiş çıkarları" dışlamamakla birlikte Avrupa düzeyi STÖ'leri tercih eder. Daha küçük STÖ'lerle istişare koşullarında herhangi bir netlik yoktur.

Katılımın sınırı

Komisyonun, yazılı görüş talepleri için en az 8 hafta ve toplantılar için de 20 çalışma günü tahsis etmesi gerekir. Komisyon, Avrupa ölçeğindeki ya da ulusal kuruluşların kendi

üyelerinin görüşlerine başvurabilmeleri için 8 haftadan daha uzun istişare süreci de tanıyabilir.

Tanıtma ve geri bildirim

Yapılan katkıların sonuçları tanınmalıdır. Açık istişarenin sonuçları İnternet'te tek bir girişle bağlı web sayfalarında yer almalıdır. Komisyon tarafından getirilen yasa önerilerine ya da istişare sonucunda Komisyonun gerçekleştirdiği iletişime eşlik eden açıklayıcı bilgilerde, istişarenin sonuçları, bunların öneride nasıl dikkate alındığı da belirtilmelidir.

V. AB-STÖ diyalogundaki sorunlar

5.1. Ağlardaki ve konfederasyondaki iç sorunlar

- CONCORD daha fazla mali özerklik aramışındadır. AB'nin katkısında yıllık % 5 azalma öngörülmektedir.
- Lobi için ortak zemin oluşturulması. Deniz aşırı sınırlı sayıda ülkede faaliyet gösteren ve farklı amaçlara sahip HDK'lar heterojen bir görünüm sergilemektedir; kalkınma eğitimi ve lobi çalışmaları konusunda da büyük ideolojik farklılıklar vardır. Bu çeşitliliğin ortak bir zeminde buluşturulması ulusal platformlar, Avrupa ağları ve hatta CONCORD için hiç de kolay bir iş değildir. CONCORD'un kimi üyeleri Güneydeki faaliyetlerin aynı çizgiye getirilmesi konusunda güçlü bir işbirliği eğilimi taşımaktadır; ancak lobicilik ve kalkınma eğitimi konularındaki eşgüdümüne pek az önem verilmektedir (CIDSE, ACORD).
- Ulusal ve Avrupa ölçeğindeki tanıtım-savunu etkinliklerinin eşgüdümü: Ulusal ölçekteki tanıtım-savunu çalışmaları ile AB düzeyindeki çalışmaları eşgüdümüne kavuşturmak üzere üyelerin harekete geçirilmesi.
- Küçük HDK'ların gelişme şansları Küçük HDK'lar Brüksel'i bürokratik bir mekanizma olarak görmekte ve orada cereyan eden gelişmelere kendilerini yabancı hissetmektedirler. Ortadaki görev, her düzeydeki HDK'ları AB ile diyaloga sokmak, AB politikalarının kendi çalışmaları üzerindeki etkileri konusunda gerekli bilgilere ulaşma fırsatı tanımak ve küçük HDK'ların duyarlılıklarını uygun iletişim kanallarından dikkate almaktır.

5.2. AB kurumları-STÖ diyalogu

Seçilebilirlik ölçütleri

“Brüksel kendi kendine konuşuyor” sendromunun aşılması: Avrupa düzeyinde temsil kabiliyeti önemli bir konu olmakla birlikte, üye devletlerdeki durumların farklılığını ve azınlıkların görüşlerini dikkate almak da önemlidir.

Sivil diyalog için hukuki temel ve Komisyon ölçeğinde çerçeve gerekliliği

İstişare standartları, hukuki bağlayıcılığı olmayan iletişimle belirlenmektedir. Belirli bir konu kendilerini ilgilendirdiği halde istişare sürecine dahil edilmeyen grupların itiraz için kullanabilecekleri herhangi bir mekanizma yoktur.

Standartların hangi ölçekte uygulanacağı net olarak belirlenmemiştir. Ama, standartların, süresi uzatılmış etki değerlendirmesine tabi olan girişimlere uygulanacağı bellidir. *Bununla birlikte Komisyona bağlı Genel Müdürlükler genel ilkeleri ve asgari standartları niyetlendikleri herhangi bir istişare sürecine uygulamaya özendirilmektedir.*

HDK'lar istişareyi sistematik ve zorunlu bir süreç haline getirecek hukuki bağlayıcılığa sahip bir belge istemektedirler.

Daha gayri resmi ve esnek bir mekanizma

EESC ve GM'lerle diyalogda daha resmi ve yapılandırılmış mekanizmalara ek olarak bir de resmiyeti daha az iletişim mekanizmalarının gerekliliği üzerinde durulmaktadır.

AB hizmet eşgüdümünün geliştirilmesi

CONCORD, Avrupa Komisyonu'na sivil toplum katılımında hizmet içi bir ağın oluşturulmasını tavsiye etmektedir. Bundan amaçlanan, AB kalkınma politikasının farklı konuları ve gündemlerine ilişkin yaklaşımlarda tutarlılığı ve bilgi düzeyini artırmaktır.

5.3. Genişlemenin STÖ-AB diyaloguna etkisi

Gelişmekte olan ülkelerle farklı bir ilişki

AB'nin yeni ve gelecekteki üyeleri gelişmekte olan ülkelerle ilişkilerinde farklı deneyimlere sahiptirler. Yeni üyelerin ECP ile tarihsel bağları yoktur ve görüldüğü kadarıyla kalkınma işbirliğinden çok insani yardımlarla ilgilenmektedirler. Bu da yeni tartışma alanları açacak ve ortak konum bulma açısından yeni görevleri gündeme getirecektir.

Yardımların yapılandırılması

- Yeni üyelerle gelecekteki üyeler temel kalkınma yardımlarının uygulanması açısından farklı aşamalarda yer almaktadırlar. Şemsiye kuruluşlar, yeni üyelerin yardım yapılarını geliştirmelerine yardımcı bir rol oynayabilir.
- Aday ülkelerdeki yeni üyelerin kendi yetkilileriyle güçlü ilişkiler kurmalarının desteklenmesi, böylece CONCORD ya da ağların daha genişlemiş Avrupa ölçeğinde ortak ve tutarlı bir tanıtım-savunu faaliyeti yürütebilmesinin sağlanması.
- Yeni üye ülkelerdeki devlet dışı aktörlerin kapasitelerinin geliştirilmesi.

VI. Türk STÖ'lerinin geleceği

6.1. Halen yararlanılabilecek Avrupa fonları (ihaleler/hibeler/teklif çağrıları)

Sivil toplumu geliştirme programı

1. Yerel sivil girişimler (2002)
2. Türk-Yunan Sivil Diyalogu (2003)
3. Odalarla diyalog ve odaların geliştirilmesi (2001)
4. Sendikalarla diyalog (2001)
5. Polislik mesleği ve kamuoyu (2002)

Avrupa Demokrasi ve İnsan Hakları Girişimi (makro projeler 2001, mikro projeler 2003)
İnsan Hakları, Demokrasi ve Yurttaşlık Eğitimi (2001)
Kamu Kesimi-Sivil Toplum İşbirliği Programı (2004)
Türkiye Demokrasi, İnsan Hakları ve Sivil Katılım Ağı (2002)

6.2. Platformlara ve ağlara katılmanın avantajları ve yükleri

Avantajlar

- Tanıtım-savunu kapasitesinde artış
- Bilgi ve enformasyon paylaşımı: AB'nin nasıl çalıştığının daha iyi kavranması, AB'deki gelişmeler ve HDK'ların diğer Avrupa ülkelerindeki çalışmaları konusunda daha fazla bilgi akışı.
- Teknik ve idari destek.

Yükler

- Mali yükler: Üyelik ve toplantılara katılım ile ilgili masraflar (kimi ağlar bu masrafların bir bölümünü karşılasa bile)
- İdari ve insan kaynakları yönetimi ile ilgili yükler: Avrupa ile ilgili çalışmalar zaman alıcıdır ve nitelikli insan kaynakları gerektirmektedir. İlgili kuruluşun gündemine ve personeline Avrupa ile ilişkiler boyutundan da bakması gerekmektedir. Avrupa'daki ağlar ve platformlarla iyi ilişkiler kurulması zaman almaktadır ve bunun sonuçlarının kısa erimde değil orta ve uzun erimde alınması beklenmelidir.

6.3. Türk STÖ'lerinin Avrupa ortak finansman sistemine girişi

Türkiye'de Dernekler Kanununda yeni yapılan değişiklik

Medeni Kanunda ve Vakıflar Kanununda 2003 yılında yapılan değişikliklerle 17 Temmuz 2004 tarihinde Parlamento tarafından kabul edilen yeni Dernekler Yasası (halen Cumhurbaşkanı tarafından onaylanma ya da veto edilme aşamasındadır), Türkiye'deki HDK'ların Avrupa kuruluşları ile işbirliği ve AB finansmanından yararlanma açısından yeni imkanları da beraberinde getirmektedir.

- Türkiye'deki dernekler ve vakıflar ülke dışında şube açabilecek, yabancı ya da uluslararası organlara katılabileceklerdir. Yabancı ve uluslararası kuruluşlar da, Dışişleri Bakanlığı'na danışacak İçişleri Bakanlığı'nın onayıyla Türkiye'de şube açabileceklerdir.

- Artık derneklerin, dışarıdan finansman sağlamak, ortaklığa gitmek ya da başkalarıyla birlikte faaliyet göstermek için ön izin almaları gerekmemektedir.

- HDK'lar uluslararası federasyonlar ve konfederasyonlar bünyesinde temsil büroları açabileceklerdir.
- HDK'lar, ortak hedefler doğrultusunda geçici platformlar/inisiyatifler oluşturabileceklerdir (Dernekler Kanunu).

AB fonlarını çekme

Topluluk, HDK projelerine toplam finansman katkılarının % 85'i oranında yardımda bulunabilmektedir. HDK'ların bu fonları çekebilmek için belirli koşulları karşılamaları gerekmektedir:

- Üye bir devlette, bu devletin yasalarına uygun olarak kurulmuş özerk ve kar amacı gütmeyen kuruluş statüsü taşımak,
- Merkezin bir üye devlette olması ve bu merkezin ortak finansmanı sağlanan etkinliklerle ilgili kararların alındığı başlıca yer durumunda olması.
- Finansmanın çoğunun Avrupa'dan kaynaklanması.

Yabancı STÖ'ler için yasal çerçeve

- **Kuruluş koşulları**

Yabancı dernekler, bütün Avrupa ülkelerinde şube, büro ya da yan kuruluş açabilirler.

A. Şube/Büro

- Avrupa ortak finansman mekanizmalarına erişemez.
- Kuruluşun elindeki bütün varlıklar, o ülkede akdedilen sözleşme ya da üstlenilen yükümlülük için teminat oluşturur.
- Şube açılmasıyla ilgili özel sorun: İlk ülkedeki kuruluş koşulları gelinen ülkedekilerden önemli ölçüde farklıysa, ilgili resmi merci bu şubenin ülkedeki mevzuata göre dernek mi, vakıf mı, yoksa başka bir STÖ muadili mi sayılması gerektiğine karar verme hakkına sahiptir.

B. Yan Kuruluş

- Bir AB ülkesinde özerk bir tüzel kişilik olarak ortak finansman ölçütlerine uyar.
- Ana kuruluş, yan kuruluşun bulunduğu ülkedeki olası hak talepleri karşısında kendi varlıklarını ayırır.

Ülkede tüzel kişiliğe sahip olmanın özel koşulları:

- O ülkeden asgari sayıda kişi olması: kimi AB ülkeleri kurumda kendi ülkelerinden asgari sayıda kişi bulunmasını öngörürler. Örneğin Belçika'da Kurul üyelerinin çoğunluğunun Belçika vatandaşı olması istenir.
- Kuruluş süreci: Ulusal STÖ'lerinkiyle aynı.

- **Bulunulan ülkedeki yasalara saygı**

- Şubeler, bürolar ve yan kuruluşlar buldukları ülkede yürüttükleri faaliyetlerden sorumlu tutulurlar ve bunlara ilişkin olarak aleyhlerine dava açılabilir.
- Kuruluşun, bulunulan ülkenin yurttaşı olan ve aynı ülkede ikamet eden, yasal bildirimlerin yapılabileceği bir temsilci belirlemesi.
- Etkinlikleriyle ilgili dosya ve belgelerin gerektiğinde denetlenebileceği bir merkezin bulunması.

Elverişli bir yasal çerçevenin önemli özellikleri

Uygun bir Avrupa ülkesinin seçilmesini sağlamak üzere yasal çerçevenin kimi özelliklerini dikkatle incelemek önemlidir (örneğin lobi faaliyetleri için Brüksel; ülkelerdeki idari kısıtlamalar, vb.)

Bir tüzel kişilik oluşturulmasının önündeki genel idari kısıtlamalar

- İstenilen belge sayısı (kuruluş bildirgesi, eldeki varlıklara ilişkin belgeler, tüzük ve yönetmelikler gibi).
- İşlemlerin alacağı zaman ve getireceği maliyet (postayla, ofisler aracılığıyla, mahkeme yolundan). İlgili resmi kuruluşun başvuruya yanıt verme süresi.
- Kararla ilgili tasarruf yetkisinin ve taktir hakkının sınırlılığı.
- İlgili resmi kuruluş: tek bir bakanlık, işin niteliğine göre farklı bakanlıklar, mahkemeler (Yunanistan).
- Resmi kayıt.
- İşlem ve usullerde yapılabilecek değişiklikler.

Yönetişimle ilgili yasal çerçeve

Amaç: İyi yönetim uygulamalarını öngören yasal bir çerçeve, STÖ'lerin kamuoyu ve donörler gözündeki meşruiyetini artırır. Dernekler Kanununda aşağıdaki noktalarla ilgili asgari hükümlerin bulunması gerekir:

- Görevlilerin, üyelerin, yönetim kurullarının ve çalışanların sınırlı sorumluluk taşımaları
- Kar dağıtımının yasaklanması
- Yönetişim yapısının, ilgili sorumluluk ve yetkilerin tanımlanması
- Organların belirlenmesi
- Üyelik kuralları
- Çıkar çatışmasının yasaklanması
- Özel çıkar peşinde koşulmasının yasaklanması

Fon temini ile ilgili yasal çerçeve

- Hangi fon sağlama yollarına izin verildiğinin belirlenmesi

Denetim ve hesap verebilirlikle ilgili yasal çerçeve

Amaç: Denetime açıklığı ve hesap verebilirliği öngören bir yasal çerçeve iyi yönetim uygulamalarını ve donörlerin güvenini sağlar. Bununla birlikte, rapor ve denetim süreçleri çok kısıtlayıcı ve zaman alıcı olmamalıdır.

- İlgili resmi kuruma verilecek raporlar
- İlgili resmi kurumun yapması gereken denetim
- İç rapor zorunlulukları
- Vergi kurumlarına bildirim ve bu kurumların denetimi

Kurulun ve donörlerinin yararlanabilecekleri vergi kolaylıkları

- Vergi tercihleri için ölçütler: Her AB ülkesine farklı ve sınırlandırılmış faaliyet alanları listesi
- Gelir ya da kar üzerinden alınan vergilerden muafiyet: Donörler ve devlet kuruluşları tarafından verilen para ve diğer değerli varlıklarla üye ödentileri üzerinden vergi alınmaması (AB ülkelerinde bu konuda farklı uygulamalar vardır)
- Faiz gelirinden, eldeki varlıklar üzerinden ya da varlıkların satışından elde edilen gelirden vergi alınmaması (AB ülkelerinde bu konuda farklı yaklaşımlar vardır)
- Hibelerde gelir veya kar vergisi kolaylıkları
- Ekonomik etkinliklerin vergilendirilmesi: STÖ'lerin ekonomik faaliyetlerden elde edip başlıca faaliyet alanına yeniden yatırdıkları getirilerin vergi dışı tutulması (Polonya ve İngiltere) ya da vergi kolaylıklarından yararlanması (İspanya)
- KDV muafiyeti: farklı formüller var; ancak, hayır kurumlarına uygulanacak özel KDV sistemi konusunda genel politika düzeyinde düşünceler sürüyor.

6.3. Rehberlik ve teknik danışmanlık

Giriş sürecinde rehberlik örneği: Trialog projesi (CONCORD)

Amaçlar:

HDK'ların birbiriyle ilişkilendirilmesi

Trialog, yeni üye ülkelerden HDK platformlarının CONCORD'da yer almalarını kolaylaştırır. Yeni üye ülkelerdeki HDK'ları ve platformları, gelişmekte olan ülkelerdeki ilgili ağlar ve başlıca ortaklarla ilişkilendirir.

Kapasite oluşturma:

HDK'ların AB tartışmalarına katılmaya hazırlanması

Platformların ve gayri resmi eşgüdüm organlarının güçlendirilmesi

Bilinç ve duyarlılık geliştirme

Kalkınma ve HDK'ların AB kalkınma politikalarındaki rolü konusunda bilinç ve duyarlılık geliştirmek.

Etkinlikler:

AB yapıları ve politikaları konusunda *eğitim*; çoğaltan olarak işlev görecek uzman gruplar oluşturmak üzere kurumsal gelişme ve fon sağlama.

Ortak proje

Trialog, kalkınma işbirliği ve kalkınma bilinci konularında, eski üye ülkelerle yeni ve gelecekteki üye ülkelerin HDK'larının ortak projeler geliştirmelerini özendirir.

HDK'lar platformu

Trialog HDK eşgüdüm organı gereksinimlerini araştırır ve bu tür organların oluşturulmasını destekler.

HDK online veri tabanı: Ortak projelere ilgi duyabilecek ortakların araştırılmasına yarar.

Ekler

1. Yararlı bağlantılar

Ulusal platformlar web sayfaları listesi

Avrupa ağları web sayfaları listesi